

Vypořádání zásob hnědého uhlí za limity

Jedná se o zásoby uhlí v různých kategoriích – prozkoumaných, vyhledaných, bilančních, nebilančních volných i vázaných. Jde o cca 750 mil. tun zásob. Jejich společným jmenovatelem je geografická poloha za územními limity těžby danými vládními usneseními. Většinou leží ve stanoveném platném dobývacím prostoru, což je oprávnění určité organizace a zároveň rozhodnutí o využití území. Zároveň je ale dobývací prostor či chráněné ložiskové území stanovené pro tyto zásoby překážkou či přinejmenším brzdou pro možnost výstavby nové infrastruktury na povrchu.

Předmětná usnesení vlády či návrhy v rámci Rady vlády pro udržitelný rozvoj (jednání dne 9. listopadu 2015) vesměs doporučují převod zásob uhlí pod zastavěným územím obcí a jejich ochrannými pilíři v celém Ústeckém kraji (včetně lokality ČSA) do nebilančních zásob. Rada vlády pro udržitelný rozvoj dále doporučila Ministerstvu životního prostředí (dále jen MŽP), aby provedlo všechny nezbytné kroky k tomu, aby převedení zásob hnědého uhlí v daných lokalitách do nebilančních zásob proběhlo. Dalším z doporučení RV pUR bylo provést revizi chráněných ložiskových území v Ústeckém a Karlovarském kraji a zrušit ta z nich, která jsou potenciálně v rozporu s rozvojem obou krajů.

1. Doporučení převodu zásob hnědého uhlí pod zastavěným územím obcí a jejich ochrannými pilíři v celém Ústeckém kraji (včetně lokality ČSA) do nebilančních zásob.

Tento krok je z hlediska platné legislativy poněkud problematicky formulovaný. Pro danou problematiku je dobré podívat se, jak je to s klasifikací zásob výhradních ložisek dle zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, v platném znění - horního zákona (dále jen HZ).

Klasifikace zásob je popsána v § 14, odst. 2 HZ. Písmeno a) říká, že zásoby se podle stupně prozkoumanosti dělí na **vyhledané a prozkoumané**. To není pro danou otázku důležité. Podle písmene b) se pak dělí na **bilanční a nebilanční**. Zásoby **bilanční** jsou využitelné v současnosti, vyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využitelnosti a jsou tedy ekonomicky těžitelny. Naproti tomu zásoby **nebilanční** jsou takové zásoby výhradního ložiska, které jsou sice v současnosti nevyužitelné, protože nevyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využití, ale jsou podle předpokladu využitelné v budoucnosti s ohledem na očekávaný technický a ekonomický vývoj. Jde tedy o klasické případy zásob, které fyzicky jasně existují, ale buď pro ně není dořešena zpracovatelská technologie, nebo jsou při současných cenách nerostů příliš chudé či nekvalitní. O otázce jiných veřejných zájmů, ochrany životního prostředí, ekologických parametrů či ochrany zástavby a infrastruktury na povrchu zde zákon nehovoří. Nebilanční zásoby by logicky neměly být samostatně těženy, před povolením hornické činnosti by měly být převedeny do bilančních prostým výpočtem zásob s novými podmínkami využitelnosti, které „zbilančnění“ umožní – pomocí lepší technologie, zvýšením ceny nerostu či třeba jinými úsporami těžaře. Pro hranici bilanční/nebilanční u jednotlivých surovin neexistuje žádný obecně platný parametr či norma, záleží jen na podnikateli.

Naproti tomu v písmenu c) jsou zásoby výhradního ložiska klasifikovány z hlediska přípustnosti k dobývání podmíněné technologií (povrchové či hlubinné), bezpečností provozu a stanovenými ochrannými pilíři, na zásoby **volné a vázané**. Vázané zásoby jsou zásoby nacházející se v ochranných pilířích povrchových a podzemních staveb a zařízení, jakož i v pilířích stanovených k zajištění bezpečnosti provozu a ochrany právem chráněných zájmů. Ostatní zásoby jsou volné.

Samozřejmě existují kombinace těchto parametrů zásob na jednotlivých ložiskách – existují vedle sebe zásoby nebilanční volné a nebilanční vázané, stejně jako bilanční volné a bilanční vázané. Aby bylo možné dobývat zásoby vázané, je třeba nejen zpracovat nový výpočet zásob, ale především v rámci řešení střetů odstranit důvod vázanosti.

Z uvedené citace zákona je zřejmé, že úkolu stanovenému v nadpise daleko přesněji vyhovuje klasifikace zásob za limity pod zastavěným územím obcí a jejich ochrannými pilíři jako zásob vázaných. A to pravděpodobně zásob vázaných nebilančních, neboť nejsou v současnosti ekonomicky využitelné. Převod do kategorie vázaných se však neprovádí cestou odpisu zásob, nýbrž podle § 14, odst. 3 HZ – organizace zabezpečí nový výpočet zásob výhradního ložiska a jeho posouzení. Organizací je zde míněn držitel dobývacího prostoru. V tom bude pravděpodobně zásadní problém, jak k tomu organizaci donutit.

V minulosti byl v návaznosti na příslušné vládní usnesení v několika případech proveden odpis zásob za limity do nebilančních, a to vždy na návrh organizace. Důvodem však pravděpodobně nebyly ochranné pilíře a zástavba, ale ekonomická nereálnost vydobytí zásob (prověříme na MPO, MŽP se těchto odpisů zásob přímo nezúčastnilo - bylo to v dobývacích prostorech). Cesta tedy možná je, ale důvodem nejspíš nebude ochranný pilíř jako takový, ale neekonomičnost hlubinné těžby či náhrady nemovitostí.

Dalším významným faktorem pro posuzování případného návrhu bude možnost hlubinného dobývání zásob za limity a pod obcemi s prováděním podzemní základky (tedy bez poklesů a bez likvidace povrchu). Usnesení vlády, mají-li být důvodem pro odpis, jsou uplatněna na povrchovou těžbu, nikoliv hlubinnou. Lze ale očekávat, že hlubinná těžba nebude ekonomická, což by mohl být opět důvod pro klasifikaci zásob jako nebilančních.

K dané věci ještě podotýkám, že ani kategorie vázaných, ani kategorie nebilančních zásob žádným způsobem nesnižuje ložiskovou ochranu danou § 15-19 HZ určenou existencí výhradního ložiska, chráněného ložiskového území (CHLÚ) či dobývacího prostoru. Tato ochrana je pro všechny kategorie zásob identická.

2. Doporučení Ministerstvu životního prostředí, aby provedlo všechny nezbytné kroky k tomu, aby převedení zásob hnědého uhlí v daných lokalitách do nebilančních zásob proběhlo.

Toto doporučení nevychází z platné legislativy. Veřejnost si znovu a stále spojuje odpis zásob se zánikem těchto zásob a bere ho jako krok vycházející z potřeb životního prostředí, takže pak s jeho provedením logicky spojuje MŽP. Není tomu tak. Odpis zásob je charakterizován § 14a, b, c HZ. Dle § 14c, odst. 1 tohoto zákona o odpisu zásob rozhoduje Ministerstvo průmyslu a obchodu (ve speciálních případech pak příslušný obvodní báňský úřad). Odpis zásob je totiž především hospodářská kvalifikace, kdy si stát ujasňuje charakter, kvalitu a kvantitu svého vlastnictví – zásob výhradních ložisek - a poměřuje je ekonomicky, z hlediska využitelnosti, technologie a bezpečnosti a také z hlediska ohrožení jiných veřejných zájmů, zejména ochrany životního prostředí.

MŽP se procesu odpisu zásob zúčastní dvěma kroky:

a) dává stanovisko k návrhu (z hlediska jeho úplnosti, důvodů, správnosti údajů, aj.) – to ve všech případech;

b) zúčastní se přímo procesu odpisu – vydává neopominutelný souhlas k rozhodnutí MPO v těch případech, kdy se výhradní ložisko nachází v etapě vyhledávání a průzkumu (tedy jestliže na něm není stanoven dobývací prostor).

Hlavní problémové případy za limity (včetně Lomu ČSA) jsou však ložiska dobývaná, se stanovenými dobývacími prostory, kde o odpisu rozhoduje MPO po projednání s Českým báňským úřadem. V těchto případech se MŽP procesu odpisu účastní pouze svým stanoviskem.

Návrh na odpis zásob podává buď organizace (těžební), nebo příslušný orgán státní správy na úseku životního prostředí – ten, jehož zájmy jsou bezprostředně dotčeny a který má tedy pro odpis konkrétní důvod. MŽP (stejně jako MPO) návrhy na odpis zásob nepodává, neboť v daném procesu podává stanoviska a spolurozhoduje.

Představa, že MŽP může od organizace získat podklady pro odpis zásob za pomoci § 19 zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, v platném znění je mylná. Tento paragraf sice nařizuje organizacím poskytnout MŽP ke kontrole podklady (geologickou dokumentaci), nicméně paragraf i celý zákon se týká geologických prací a jejich výsledků – tedy výsledků geologického výzkumu, vyhledávání a průzkumu. O báňsko-technické dokumentaci nebo výsledcích hornické činnosti se zde nehovoří (zde je kontrolní činnost svěřena báňským úřadům).

„Nezbytné kroky“, které by MŽP mělo (či mohlo) učinit, požadované v doporučení, jsou tedy v případě zásob hnědé uhlí za limity velmi omezené.

3. „Provést revizi chráněných ložiskových území v Ústeckém a Karlovarském kraji a zrušit ta z nich, která jsou potenciálně v rozporu s rozvojem obou krajů.“

Tento úkol není v souladu s platnou legislativou. Chráněná ložisková území (CHLÚ) jsou stanovena tam, kde existují zásoby výhradního ložiska. Byla stanovena v rámci správního řízení, jehož výsledky není možné měnit „provedením revize“. CHLÚ je stanoveno k ochraně výhradního ložiska ve vlastnictví státu. Plošné rušení těchto území má daleko k péči řádného hospodáře (státu) o svůj majetek, se všemi potenciálními důsledky pro „viníky“ provedené operace. CHLÚ jsou zákonným limitem územního plánování (§ 16-19 HZ), nicméně takovým limitem pro územní plánování je i § 15 HZ, kde je ochrana v rámci územního plánování vztažena nejen na CHLÚ, ale na všechny výhradní ložiska. Pouhé „rušení CHLÚ“ tedy stejně ničemu nepomůže – zůstane výhradní ložisko a jeho ochrana.

Upozorňuji zejména na § 17, odst. 6 HZ, který jasně říká: *“MŽP po projednání s orgánem kraje v přenesené působnosti zruší CHLÚ, jestliže pominuly důvody ochrany výhradního ložiska“*. Je tedy nejprve nutný „zánik“ výhradního ložiska. Ten je možný buď vytěžením zásob, nebo jejich odpisem vynětím z evidence.

V této souvislosti je nutné vzít do úvahy i fakt, že odpis zásob vynětím z evidence u nevyhrazených nerostů (stavebních surovin) znamená sice zánik výhradního ložiska jakožto právní kategorie, ale nikoliv zánik surovinové matérie, kterou je pak možné těžit daleko levněji, bez dobývacího

prostoru, bez placení úhrad a spoření na sanace a rekultivace. Před tímto procesem důrazně varuji – jedná se de facto o dar státu majiteli pozemku, s negativními důsledky pro stát a jeho příjmy a případně i pro toho, kdo tento „dar“ poskytl..

Předpokládám, že tento plošně pojatý návrh je v rozporu jak se současnou platnou, tak s novou připravenou Surovinovou politikou státu – to je otázka pro MPO. Měl by přinejmenším vycházet z regionálních surovinových koncepcí, jejichž zpracování se předpokládá.

Aby mohlo být zrušeno CHLÚ a celková ložisková ochrana, je tedy nutné zrušit zcela zásoby výhradního ložiska odpisem zásob vyloučením z evidence (§ 14a, b, c HZ) s výše uvedenými důsledky, při nalezení a obhájení konkrétních zákonných důvodů. Řízení o odpisu zásob vede MPO. Návrh podává buď organizace (těžební), nebo příslušný orgán státní správy na úseku životního prostředí – ten, jehož zájmy jsou bezprostředně dotčeny a který má tedy pro odpis konkrétní důvod. MŽP dává k návrhu na odpis zásob své stanovisko a účastní se ho v případech, kdy ložisko není dobýváno (není na něm stanoven dobývací prostor).

V jednotlivých případech tento proces v Ústeckém kraji probíhá, v současnosti dochází k redukci zásob a jejich odpisu na ložisku uhlí Modlany.

PS: Požadavek na revizi a rušení CHLÚ je z hlediska zákona a územního plánování obdobný případnému požadavku na „*revizi chráněných území přírody tam, kde potenciálně brání rozvoji obcí a krajů*“.

Vypracoval:

RNDr. Martin Holý

ředitel Odboru geologie MŽP